Terminologia „angloromână" din domeniul informaticii. Stadii şi şanse de adaptare lingvistică

Lucia-Cristina ALBU
Rodica ALBU

1. Notă preliminară

1.1. Cadrul general

Această lucrare este parte dintr-un proiect mai amplu, intitulat *English and English-based Terminology in the Context of Globalisation. Focus on Computer-related Language in English, Romanian, German, and French* şi prezentat public într-o primă formă în februarie 2005, ca lucrare de licenţă. Motivul pentru care ne-am centrat pe terminologia informaticii din aceste limbi nu este doar de natură subiectivă. Aşadar, de ce româna, franceza şi germana? Engleza este, fără îndoială, principala sursă de împrumuturi în alte limbi în domeniul terminologiei ştiinţei şi tehnologiei sistemelor de calcul (în engleză am numit-o Computer-related Terminology sau, pe scurt, CRT). Româna este „limba ţintă" care ne interesează cel mai mult, fiind vorba (a) de limba maternă şi (b) de terminologia unui domeniu care pătrunde din ce în ce mai mult în discursul cotidian, ieşind din cadrul specializării stricte. Franceza este o limbă europeană importantă, înrudită cu limba română, dar marcată de politici lingvistice mai restrictive. Cât despre germană, deşi este istoriceşte înrudită cu limba engleză, aceasta este, prin tradiţie, mai puţin „ospitalieră" decât româna sau engleza în privinţa împrumuturilor.

Într-un anume sens, limba engleză, având o putere de absorbţie lexicală remarcabilă, se plasează între cele două familii – cea germanică şi cea romanică – deoarece se estimează că cel puţin jumătate din vocabularul general al acestei limbi este de origine latină, fie preluat direct, fie, mai ales, prin filieră franceză. În plus, numeroşi termeni de origine latină (şi greacă), mai ales dintre cei adoptaţi mai recent, nu aparţin fondului principal de cuvinte. Stilistic, aceştia aparţin limbii documentelor oficiale ori zonei „elevate" a vocabularului, iar judecând după conceptele şi obiectele pe care le desemnează, aparţin terminologiilor unor domenii specializate.

Cercetarea noastră se raportează la lexicologia dinamică şi la studiile lingvistice comparativ-contrastive, dar, în acelaşi timp, este şi în legătură cu (meta)terminologia, deoarece se concentrează asupra unui domeniu semantic restrâns, acela al informaticii si al tehnologiei aferente, iar, în cadrul acestuia, se limitează la limbajul legat de sistemele de calcul. Pentru a înţelege nevoia de a introduce termeni noi şi modurile în care aceşti termeni se relaţionează conceptual, este necesară schiţarea unei imagini, fie şi simpliste, privind arhitectura domeniului. Cu alte cuvinte, am încercat să schiţăm un tabloul al „lucrurilor" din lumea calculatoarelor pentru a putea apoi discuta „etichetele" care s-au inventat – şi continuă să se inventeze – pentru desemnarea acestor „lucruri".

BDD-V2355 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

Un sistem de calcul constă din două părți: partea mecanică şi electronică – *hardware* – şi setul de informații sub forma unor instrucțiuni de programare şi date, numit, generic, *software*. Cu alte cuvinte, elementele palpabile ale calculatorului constituie *hardware* (sau, în limba vorbită informală, *hard*-ul), în timp ce instrucțiunile şi programele aflate în diferitele „părți" ale calculatorului se numesc *software* (*soft*-ul). Cum este mai greu de realizat o imagine de ansamblu a părții *soft*, să zăbovim puțin asupra primului nivel al arhitecturii fizice. Cele trei secțiuni ale părții „hard" – (1) *procesor* (En. *central processing unit, CPU*), (2) *memoria centrală* (En. *main memory*) şi (3) (*echipamente*) *periferice* (En. *peripherals*) – alcătuiesc structura fizică de bază a sistemului şi sunt conectate la componenta numită *placa de bază* (En.. *motherboard, mainboard, mobo, MB*). Observăm chiar de la acest prim nivel de etichetare terminologică a hard-ului atât abundența sinonimelor în chiar limba-sursă, cât şi diversele procedee de echivalare în limba-țintă.

Dinamica domeniului şi a terminologiei corespunzătoare este de-a dreptul amețitoare. Pentru a da o dimensiune rezonabilă cercetării, am ignorat nenumăratele inovații lexicale şi grafice din cadrul *CMC* (*computer-mediated communication*, „comunicarea mediată de calculator") şi ne-am concentrat pe o selecție de termeni englezeşti din subdomeniile „hard" şi „soft" şi, mai departe, pe modul în care celelalte trei limbi europene – franceza, germana şi româna – şi-au rezolvat nevoia de termeni pentru respectivele subdomenii. Pentru comunicarea de față am selectat numai rezultatele obținute pentru limba română pornind de la acelaşi set de termeni englezeşti anchetat în toate cele trei limbi.

1.2. Premise şi probleme

Există două premise care trebuie articulate limpede dintru început: (1) deoarece ştiința şi tehnologia legate de tehnica de calcul sunt produse ale lumii vorbitoare de engleză, terminologia din această limbă se bazează pe *procedee interne*; (2) terminologia altor limbi se bazează în principal pe împrumuturi lexicale şi, într-o oarecare măsură, pe calcuri.

Pornind de la acestea afirmații, ne întrebăm:

(1) În ce măsură sunt adevărate?

(2) Care sunt procedeele interne productive în cazul limbii engleze actuale în general şi al ceea ce, oarecum şăgalnic, s-a numit „computerese" în particular?

(3) Care este gradul de adaptare fonemică, grafică şi gramaticală a termenilor împrumutați în aceste trei limbi?

(4) În ce măsură se poate vorbi de o „competiție" între împrumut lexical şi împrumut semantic în cele trei limbi?

În cele ce urmează ne vom referi cu deosebire la chestiunile (3) şi (4) în legătură cu limba română.

2. Cadru, obiective şi metodă

Această prezentare se plasează într-un cadru mai larg de cercetare, ce poate fi descris drept identificarea şi studiul mijloacelor productive în formarea unor noi unități lexicale în lumea de azi, în general, şi, în particular, formarea terminologiei într-un anume domeniu, în cazul ales de noi, în sfera sistemelor de calcul. Demersul preferat este cel al abordării comparativ-contrastive a limbajului legat de calculator în engleză vizavi de terminologia echivalentă din alte limbi europene, în cazul de față în limba

BDD-V2355 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

română. Aşa cum anunţam, vom face distincţia dintre *CRT* (computer-related terminology) şi limbajul *CMC* (computer-mediated communication), cu menţiunea că setul care ne interesează este cel dintâi. Al doilea include şi diferitele faţete ale comunicării *prin intermediul* calculatorului[1].

Datele empirice le-am obţinut prin:

(1) compilarea şi sinteza informaţiilor din diferite surse bibliografice în stilul filologic tradiţional;

(2) cercetare sociolingvistică centrată pe investigarea felului în care este folosit un număr limitat de unităţi terminologice, ceea ce a implicat:

- colectare de date prin observare ca participant;
- colectare de date prin conceperea şi distribuirea unui chestionar în germană, română şi franceză, distribuit în parte prin intermediul internetului;
- stocarea şi procesarea statistică a datelor (folosind aplicaţia SPSS);
- interpretarea rezultatelor.

4. Descrierea chestionarului

Chestionarul conţine 12 întrebări însoţite de un „cap" de chestionar. Acesta din urmă solicită date cu privire la vârsta respondentului, sexul, ocupaţia şi numărul de ani de când foloseşte calculatorul. I se cere să aproximeze numărul de ore petrecut la calculator pe săptămână sau pe zi şi pe săptămână şi dacă această activitate este una de specialist sau se limitează la navigare pe internet, precum şi în ce măsură cunoaşte limba engleză.

Întrebările 1-9 urmăresc să evidenţieze formele preferate în cazul unor termeni-problemă, atât verbali, cât şi nominali, cu referire la ortografie (majuscule sau minuscule, cratimă sau nu, pronunţie adaptată sau adoptată – şi în ce măsură), adaptare morfologică (numărabil-nenumărabil, gen – reflectat în alegerea articolelor – terminaţii de plural, terminaţiile de infinitiv), precum şi la uz (variantă acceptată sau nu, xenism, termen specializat versus termen ce a „alunecat" în limba comună, sinonime sui-generis generate de lipsa standardizării etc.

Întrebarea nr. 10 vizează genul, numărul şi acceptabilitatea a 15 termeni împrumutaţi din engleză folosiţi ca substantive.

Întrebările nr. 11 şi 12 sunt întrebări deschise. Dintre acestea una este o întrebare-capcană pentru a putea separa fanii „chat-urilor" on-line de utilizatorii „serioşi", eventual chiar specialişti în domeniu. Ambele invită la comentarii personale.

5. Descrierea datelor

Discutarea datelor rezultate din completarea chestionarelor de către respondenţii români va fi ocazional completată de observaţiile făcute prin participare la ore de profil de la facultăţile de calculatoare şi de informatică.

Ca orice limbă ai cărei vorbitori utilizează tehnica de calcul, româna datorează mult limbii engleze. Totuşi, aşa cum remarca Al. Graur încă din anii '50, iar alţi lingvişti au afirmat şi ei cu diverse ocazii, unele unităţi lexicale din limba română au etimologie multiplă, adică au fost împrumutaţi din două sau mai multe surse cam în acelaşi timp (v.

[1] Limbajul CMC este cel al conversaţiei on-line, numit de David Crystal (v. Crystal 2001: 17) *Netspeak*. Pentru a denumi acest tip de limbaj s-au mai utilizat numeroase alte expresii ca: *Netlish, Weblish, Internet language, cyberspeak*, *electronic discourse, electronic language, interactive written discourse.*

BDD-V2355 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

Hristea, 1968, 1974, 1984; Coteanu şi Sala, 1987)[2]. Acest fenomen este mai frecvent în stadiile timpurii ale formării terminologiei legate de calculator (*CRT*) şi este mai evident în formarea a ceea ce terminologia numeşte *termeni complecşi*, iar lexicologia şi lexicografia *expresii*. În această privinţă Hristea (1984b) menţionează *calculator electronic* (< En.: *electronic calculator*, Fr. *calculateur électronique*), *creier electronic* (< En. *electronic brain*, Fr. *cerveau électronique*, care se bazează pe calc din engleză); *traducere automată* (En. *automatic translation*; Fr. *traduction automatique*). Să adăugăm că însuşi termenul *informatică* este un împrumut bazat pe o creaţie franceză reuşită, *informatique,* iar pentru conceptul central al *CRT*, *computer*, există o veche deja competiţie între termenul *calculator*, care „sună românește“ şi *computer*, care nu numai că „sună englezeşte“, dar nu are încă o pronunţie românească stabilă. Competiţia, după cum se poate uşor constata, este în plină desfăşurare. În prezent, în ciuda dificultăţilor pe care le are limba română în privinţa integrării termenilor de origine engleză, avalanşa împrumuturilor nu mai poate fi oprită deoarece s-a permanentizat contactul direct cu sursele scrise şi vorbite al celor interesaţi. Pe lângă problemele legate de grafie şi de adaptarea pronunţiei, limba română mai întâmpină dificultăţi şi în ce priveşte integrarea împrumuturilor englezeşti în complexul sistem flexionar al limbii noastre cu mărci pentru număr (şi gen, care merge mână în mână cu numărul) şi caz la substantive, adjective şi articole şi pentru persoană, număr, timp şi mod la verbe. Faţă de franceză şi germană apar complicaţii în plus legate de poziţia articolului hotărât şi de existenţa neutrului, care urmează regulile genului masculin la singular şi al celui feminin la plural

Respondenţii noştri din zona urbană, treizeci la număr, formează o populaţie relativ eterogenă, oricum mai eterogenă decât populaţia germană investigată. Jumătate dintre ei sunt studenţi, dintre care trei (R. 8, 9 şi 10) sunt studenţi la informatică, doi lucrează în IT (R. 1 şi 2), doi predau la nivel universitar, unul este cercetător (cercetare în domeniul construcţiilor asistată de calculator), unul este economist, iar doi nu îşi precizează profesia. Cu toţii folosesc calculatorul de cel puţin trei ani, jumătate dintre ei (adică opt) cel puţin şase ore pe zi, iar cinci dintre ei petrec mai mult de 20 de ore pe internet. Cunoaşterea limbii engleze variază de la nivelul de începător (4), prin intermediar (2) şi intermediar-avansat (2) pînă la avansat (3).

Răspunsurile la întrebările 1-9 au dus la următoarele observaţii:

1. Apar încercări de **adaptare grafică**, dar mai puţine decât în franceză[3] şi chiar în germană[4]. Le-am întâlnit ocazional în cazul termenilor *mouse* şi *click*. Totuşi, sunt preferate formele englezeşti *mouse* (9) şi *click* (12) celor adaptate ca *maus* (5) *şi clic* (4). Unii dintre respondenţi îşi motivează alegerea: „Este denumirea corectă în engleză“ (R1); „Pentru că ştiu engleză“ (R11), „Aşa este corect în engleză“ (R5); şi chiar „Pentru că face un click mai sonor!“ (R7). Desigur, alegerea le este influenţată de gradul de cunoaştere a limbii engleze. O explicaţie de bun-simţ însoţeşte forma *clic*: „E mai simplu“ (R2) Majoritatea preferă să izoleze articolul şi terminaţia de plural de substantiv prin cratimă: *mouse-ul* (11), *mouse-uri* (10), *site-ul* (9), dar există şi încercări de adaptare: *mausul*, *mouseuri*, *mausuri* şi chiar *mouşi*.

[2] Aşa se explică faptul că dicţionarele prezintă cuvinte precum *manager, modul, campus, a optimiza* sau *stres* ca provenind din diverse limbi – franceză, italiană, germană sau engleză.
[3] Cf. Fr. *cliquer*, *mel*, *navigateur*, *portail, serveur.*
[4] Cf. German *Maus, Mehl, Seite.*

BDD-V2355 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

2. Uneori sunt puse în evidență și aspecte legate de **pronunție**. Tendința generală este aceea de a aproxima pronunția engleză: [maus], [klik], [meil]. Pe baza observării prin participare, putem menționa și pronunția altor termeni din chestionar: [brauzer], [t♦☹at], [✂daunloud], dar [a daunloa✂da]. Unul dintre cei mai puțin adaptați termeni este *icon*, pronunțat [i✂kon], [✂aikon], [✂aik☜n] și chiar românizat ca [iko✂nitz☜]. Deși menționat doar de un singur respondent, *sit* ar putea avea șanse de integrare în această formă, atât în privința pronunției ([sit]) și grafiei, cât și a comportamentului morfologic (*situl*, *situri* etc.).

Într-o lucrare anterioară (Albu et al 2002) am insistat asupra frecvenței abrevierilor, care, în variantele lor româneşti, au fost etichetate drept „pronunțabile" și „nepronunțabile". Iată câteva dintre acestea (v. Albu et al 2002: 78):

- „pronunțabile": *AT/ATX*, pron. „a te" (sursa electrică), *UPS*, pron. „iu pi es" (=Uninterruptible Power Supply), *LCD*, pron. „lîkîdî", „elcede", pl. „lîkîdîuri" (=liquid-crystal display), *ASCII*, pron. „ascii" (=American Standard Code for Information Exchange), *AVI*, pron. „avi" (=Audio Visual Interface)
- „nepronunțabile": *AFK* (=away from keyboard), *BTW* (=by the way)

În legătură cu prima categorie, să observăm că pronunția inițialismelor se face prin folosirea fie a numelor englezeşti ale literelor, fie a celor româneşti, fie oscilând între cele două chiar pentru unul și același cuvânt. Astfel, *IP* este pronunțat „aipi" sau „ipe". În cadrul pronunție „româneşti", se ezită uneori între o manieră formală (de exemplu, *LCD* este pronunțat „elcede") și una familiară („lîcîdî"). Și acronimele sunt uneori „românizate", ca în cazul termenului *ASCII*, pronunțat „ascii", în timp ce pronunția engleză este [✂ski:] sau [✂aski:]. Toți aceştia sunt termeni de mare frecvență în CRT.

Spre deosebire de prima categorie, abrevierile „nepronunțabile" țin, în majoritatea lor, de „limbajul chat" al discuțiilor prin internet și se încadrează mai curând în CMC decât în ceea ce am numit CRT și, prin urmare, ies din sfera de interes a cercetării de față. Acest fenomen, numit „Netspeak" (Crystal 2001, 2004), nu este neapărat legat de terminologia informaticii/calculatoarelor. Ne putem, oricum, imagina, trăirea pe care o au utilizatorii de *IRC* (Internet Relay Chat) când participă pentru prima dată la ritualul de inițiere în misterele conversației virtuale. Acest tip de *technobabble* (ca să folosim termenul lansat de Barry) merită o abordare sociolingvistică și funcțional-stilistică, dar este de interes periferic pentru terminolog.

3. În ce privește **adaptarea la sistemul flexionar** al limbii române, se poate observa, atât impresionist cât și pe baza datelor obiective, ponderea genului neutru, în care se încadrează quasi-totalitatea împrumuturilor. Rămâne de văzut cum se reflectă în răspunsurile primite competiția dintre pluralul în *–e* și pluralul în *–uri* (întrebarea nr.10):

BDD-V2355 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

	Folosiți termenul?		Plural				Note
Termenul	Da	Nu	-e	-uri	Alte răspunsuri	[U]	
1. *applet*	6	10		5			NA: 12
2. *banner*	9	7	6	1			NA: 9
3. *browser*	11	5	7	1			NA: 8
4. *chat*	11	5		4		2	(NA: 10)
5. *icon*	7	9		2	1 *-i* (m. pl.) 3 *-e* (f. pl):. 2 *icoane*, 1 *iconițe*		2 pron. /aik☜n/ NA: 8
6. *ISP*	5	11		2			NA: 14
7. *modem*	13	3		10			NA: 6
8. *operating system*	3	13	1	1			1 *sistem de operare* NA: 13
9. *portal*	7	9	2	5			NA: 9
10. *server*	14	2	10				NA: 6
11. *tag*	4	12		4			NA: 12
12. *terminal*	7	7	5	1			NA: 6
13. *site*	11	5		9			1 *sit* NA: 6
14. *spam*	7	9	1	1		4	(NA: 10)
15. *URL*	2	14		2			NA: 14
TOTAL	117	121	32	46			

(NA = „no answer“, „fără răspuns“)

Toți termenii din această listă sunt tratați drept substantive neutre. Cele două terminații, *-e* și *-uri*, sunt aproape egal distribuite în raport cu numărul de ocurențe, 117, respectiv 121. Totuși, un număr mai mare de termeni prezintă numai varianta *–uri*, iar un termen (*portal*) primește mai multe voturi pentru *–uri* decât pentru *-e*. Aceasta din urmă este terminația preferată numai în cazul a patru termeni.

Respondenții ezită să adauge terminații de plural, mai cu seamă pentru *icon*, *ISP*, *operating system*, *spam* și *URL*, dar motivele diferă. Cu oarece efort, unii adaugă *-uri* la inițialismele *ISP* și *URL*, dar evită complet pluralul pentru *operating system*, iar *spam* și *chat* sunt tratați ca nemanifestând opoziția singular-plural. *Icon*, termenul cel mai puțin adaptat în privința pronunției, dă naștere și la multe ezitări în privința formei de plural. Unul dintre respondenți comunică oral că în mod obișnuit spune *icons,* dar că aude destul de des și *iconițe*; două persoane (studenți la informatică) preferă *icoană*, pl. *icoane*, iar o persoană spune *iconi*, folosind terminația masculină.

4. **Integrarea formelor verbale** este și mai complicată. Spre deosebire de germană sau franceză, care transformă în verb cam totul prin adăugarea terminației *-en*

BDD-V2355 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

şi, respectiv, *-er* (*clicken,* respectiv *cliquer*), româna pare să aibă o preferinţă aparte pentru expresiile verbale cu *a da* şi *a face* (*a da clic*, *a face clic*, *a face download*) sau pentru alte combinaţii (a *fi/sta pe chat*). Încercările de a folosi forme simple sunt simţite puternic drept barbarisme şi utilizarea acestora se limitează la discursul oral informal, în care întâlnim: *a clica*, *a clicăi*, *a clicui*, *a chatui*.

5. **Expresiile nominale complexe** al căror element regent ocupă în limba engleză poziţia extremă din dreapta sunt redate în română, ca şi în franceză, prin substantiv + prepoziţie + substantiv, ca în exemplul de mai sus (*operating system* > *system de operare*) şi ca în multe altele: *system administrator* > *administrator de reţea* (dar şi *sysadmin*), *internet browsing* > *navigare / căutare / browsing pe internet* [...].

În lucrarea Albu et al 2002, la care C. Albu a contribuit cu partea intitulată *De la limbajul informaticii la technobabble*, realizată exclusiv pe observaţie, remarcam că termeni ca *browser – browser (browsere*, *browserului)*, *device – device (device-uri)*, *director – director (directoare),* dar şi *folder, -e* (v. şi *client*, *editor*, *terminal*) sau, între verbe, *boot – a încărca, a boota*, *share – a partaja*, *a „şeru"* (!!!), *click – a face click/clic*, *a da clic*, *a clica*: *search – a da search* au deja echivalente româneşti clare, chiar dacă neadaptate complet la sistemul limbii române. În cazul expresiilor nominale, pluralizarea este problematică, iar prezenţa sau absenţa cratimei reprezintă o marcă a gradului de adaptare sau neadaptare. Un exemplu complex este *mouse-ul*, *mouse-uri* vs. *mausul*, *mausuri*, precum şi hibridul *mouseuri*) Observăm, în cazul verbelor, existenţa unor soluţii duble, funcţional diferite: De exemplu, echivalenţii româneşti pentru *to boot* şi *to share* sunt *a încărca* şi, respectiv, *a partaja.* În discursul oral, însă, se aude şi *a boota*, pron. [bu✂ta], şi, uneori, *a* [♦eru✂i], care, în mod normal, **nu se scrie**.

Lexeme ca *application – aplicaţie*, *machine – maşină (calculator)*, *protocol – protocol* formează un termen nou, specializat, pornind de la rădăcina unui cuvânt mai vechi în limbă, aceeaşi şi în română şi în engleză. În alte cazuri, termenul românesc, bazat pe calc, poate fi foarte aproape de termenul corespunzător englezesc: *keyboard – tastatură, network – reţea*, *machine code – cod maşină* sau poate fi rezultatul unui efort de a crea o unitate terminologică echivalentă, de obicei complexă: *motherboard – placă de bază, drive – unitate de disc* (Albu et al 2002: 77). Crearea de expresii verbale cu ajutorul verbelor *a da* şi *a face* plus un termen englezesc este o strategie comună în limba română pentru evitarea flexiunii. În testele scrise specifice domeniului întâlnim expresii ca *a descărca* ori *a transfera din reţea* (*download*), însă în jargonul oral al utilizatorilor auzim *a face download* şi chiar *a downloada* ca verb de conjugarea I conjugat cu ajutorul sufixului *-ez*: *eu downloadez* etc.

Mulţi termeni simpli sau complecşi englezeşti sunt interpretaţi corect de către specialişti, dar aceasta nu simplifică munca traducătorului. În absenţa unui set unificat de reguli privind termenii echivalenţi oficial acceptaţi, chiar şi textele aparent inocente pot inhiba, de exemplu, „you can launch the desired program or document by *double clicking the icon*, or you can drag it to another location." Pentru sintagma subliniată, traducătorul va trebui să selecteze dintre următoarele opţiuni: *făcând click dublu/dublu click (clic?) pe icon (icoană? iconiţă??)*.

6. Pe baza unui eşantion atât de limitat nu se poate face o evaluare a răspunsurilor în **perspectivă socială**. Introducere variabilelor vârstă şi sex în procesarea statistică nu au produs rezultate relevante. Putem observa că termenii care au tangenţă cu practica navigării pe internet se află la mare preţ printre respondenţi, indiferent de

BDD-V2355 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

vârsta, sexul sau profesia acestora, de exemplu, *browser*, *chat*, *modem*, *server* şi *site*. Pentru ultimul termen se indică şi expresii sinonimice ca *pagina internet*, *pagina web* şi *adresa*. Răspunsurile de genul „Nu folosesc acest termen“ depăşesc doar cu puţin pe cele de tipul „Folosesc acest termen“(121 faţă de 117), ceea ce nu sugerează întotdeauna necunoaşterea termenului. De altfel, în viaţa de fiecare zi ne folosim adesea de lucruri fără să le numim. Totuşi răspunsul devine semnificativ, dacă este coroborat cu cele 140 de cazuri în care nu se menţionează forma de plural. Comparând acest rezultat cu cele doar 35 de răspunsuri „keine Ahnung“ din chestionarele germane completate de 17 respondenţi (din numărul total de 255 de răspunsuri aşteptate), putem face speculaţii cu privire la ritmurile mult mai lente de diseminare şi integrare a acestor termeni în limba română comparativ cu limba germană. Acelaşi lucru se poate spune şi despre română şi franceză. Dintre cele 60 de răspunsuri aşteptate au lipsit 17. Toţi termenii menţionaţi în chestionar sunt acceptaţi de jumătate din respondenţi[5], iar un termen, *serveur*, a suferit o adaptare grafemică.

Termenii cel mai puţin acceptaţi în România sunt *URL* şi *operating system*. Nici unul dintre cei doi termeni nu e folosit prea des, iar la caz de nevoie cel de-al doilea termen îşi găseşte echivalentul românesc prin calc (împrumut semantic): *sistem de operare*. Doi dintre cei trei studenţi la informatică îşi declară preferinţa pentru echivalentul românesc.

Îngăduiţi-ne să citãm, spre final, un paragraf dintr-o lucrare aparent inocentă, privind modul cum funcţionează sistemul *computer* + *modem* + *conectare la linie telefonică*. Este un bun exemplu de angloromână:

„Am vazut si eu acest lucru [...] pe acelasi sistem cu Windows 98SE sau Windows Me + modem Connextant 56K Soft decuplari sistematice (like for TheCrusher) iar pe Windows XP Home/Proffesional merge de rupe cu acelasi sistem + modem + linie telefonica [...] cred ca este ceva de la driverele originale pentru Win 9X/Me insa daca vrei sa mentii pe sistem aceste SO-uri [...] the best solution is to change the connextant [sic!] with another modem [...] Recomandabil pentru linii proaste este Genius GM56 (chipset Lucent) si mai noul Ambient (Intel)”.

6. Observaţii finale

În studiul *Multilingualism in Terminology Management* [in Wright & Budin (eds.) 1997: 245-260], Gerard Budin şi Ellen Wright au articulat clar faptul că limbile evoluează şi supravieţuiesc într-o permanentă stare de tensiune între cel puţin trei forţe aflate în conflict: (1) nevoia de improvizaţie lingvistică, de unde constanţa schimbărilor; (2) presiunea internă şi socială în direcţia păstrării identităţii etnice; şi (3) necesitatea standardizării sensurilor în scopul facilitării comprehensibilităţii: Noile realităţi ale „lumii computerizate“ a comunicaţiilor electronice şi a managementului cunoaşterii fac un deserviciu „limbilor mai mici“. Credem, totuşi, că limba română este destul de puternică pentru a putea adapta anglicismele aşa cum a reuşit în cazul cuvintelor de origine slavă sau al celor franceze şi aşa cum engleza însăşi a asimilat numeroase cuvinte din limbile ţărilor colonizate şi nu numai din acestea. Cele neadaptabile rămân oricum în bagajul terminologic internaţional şi în circulaţie în mediile specifice, inclusiv din România.

[5] Precizăm că pentru franceză nu am primit decât patru chestionare completate, dar venind dinspre oameni cu vârste şi profesii diferite, ceea ce nu a fost cazul la eşantionul german.

BDD-V2355 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

Cele patru limbi avute în vedere în studiul de ansamblu – engleza, germana, franceza şi româna – au ca trăsătură comună amploarea lexicului de origine latină. Acest fapt, vizibil în limbajul academic, oficial-administrativ şi tehnico-ştiinţific, facilitează transferul semantic şi terminologic. Pe de altă parte, datorită quasi-bilingvismului populaţiei educate urbane şi nevoii de acurateţe în comunicarea internaţională, forma originală, „englezească", este din ce în ce mai mult acceptată, iar împrumuturile neadaptate (neonimele) nu mai sunt simţite ca „izbitor de străine", aşa cum se întîmpla altădată. Acestea nu sunt doar la modă, internaţional acceptate, ci şi tehnic necesare.

Cât despre limba engleză însăşi, aceasta nu este controlată de nici o formă de planificare lingvistică, cu excepţia – desigur – a eforturilor de standardizare terminologică în inginerie, în reglementările juridice privind, de pildă, sănătatea şi siguranţa sau în alte domenii semantice restrânse şi bine definite. În ţările de limbă engleză nu există nimic asemănător cu l'Académie française sau Office Québequois de la langue française. Poate acesta este şi unul din motivele pentru care limbajul legat de sistemele de calcul (*CRT*) sună destul de straniu şi pentru urechile englezilor.

Creativitatea limbii engleze în domeniul *CRT* va înceta numai când nu se vor mai înregistra progrese în domeniul ştiinţei şi al tehnologiei sistemelor de calcul. Până atunci, însă, să semnalăm un nou fenomen interesant, apărut în anii din urmă, fenomen care, teoretic, ar putea avea consecinţe lingvistice. Dezvoltarea industriei de calculatoare în ţări asiatice precum Taiwan şi Malaezia a produs o mutaţie dinspre vest spre est a compartimentelor de creaţie şi de pionierat care determină mutaţii în acest tip de industrie. Ar putea acest lucru să aducă şi o influenţă lingvistică din partea acelei lumi, iar engleza să cedeze ocazional locul în favoarea unei alte limbi ca sursă pentru terminologia specifică? Sau limbajul legat de sistemele de calcul este mult prea dependent de engleză pentru ca acest fenomen să fie posibil? Răspunsul la această ultimă întrebare este, cel puţin deocamdată, unul afirmativ.

Bibliografie

Volume şi articole

Albu, Rodica, Simona Spinaru, Lucia-Cristina Albu, *Limba română, limba engleză şi integrarea europeană. Perspectivă terminologică*, în *Identitatea limbii şi literaturii române în perspectiva globalizării*, Iaşi, Trinitas, 2002, p. 69-80.

Algeo, John (ed.), *Fifty years "Among the New Words." A Dictionary of Neologisms 1941-1991*, Cambridge, Cambridge University Press, 1991.

Avram, Mioara, *Anglicismele în limba română actuală*, Bucureşti, Editura Academiei, 1997.

Barry, John, *Technobabble*, Cambridge, Massachusetts & London, England, The MIT Press, 1993.

Cabré, M[aria] Teresa, *Terminology. Theory, Methods and Applications.* Amsterdam / Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.

Ceauşu, George, *Terminologia calculatoarelor şi dinamica achiziţiei lexicale în publicaţiile româneşti de informatică din perioada 1999-2000*, în *Limba şi literatura română în spaţiul etnocultural românesc şi în diaspora,* Iaşi, Trinitas, 2003, p.158-162.

Ciobanu, Georgeta, *Adaptation of the English Element in Romanian*, Timişoara, Editura Mirton, 1997.

BDD-V2355 © 2006 Editura Alfa

Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

Ciobanu, Georgeta, *Romanian words of English Origin*, Timişioara, Editura Mirton, 2nd revised edition 2004 (1st edition 1996).

Crystal, David, *Language on the Internet*, Cambridge, Cambridge University Press, 2001.

Crystal, David, *A Glossary of Netspeak and Textspeak*, Edinburh, Edinburgh University Press.

Dubuc, Robert, *Terminology: a practical approach*. Quebec, Linguatech, 1997.

Esteras, Santiago Remacha, *Infotech*, Cambridge, Cambridge University Press, 1993.

Görlach, Manfred (ed.), *English in Europe*, Oxford University Press, 2002.

Hristea, Theodor, *Probleme de etimologie*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968.

Hristea, Theodor, *Pseudoanglicisme de proveniență franceză în limba română*, în „Limba română", nr. 23, 1974, p. 60-71.

Hristea, Theodor *Influența engleză*, în *Sinteze de limba română*, coordonator Theodor Hristea, Ediția a III-a revăzută şi din nou îmbogățită, 1984a.

Hristea, Theodor, *Termeni englezeşti în frazeologia românească*, în „Romania literară", nr. 39 (27 September), 1984b, p. 8.

Lipka, Leonhard, *English (and German) Word-Formation*, *Anglistentag 1999 Mainz. Proceedings*, edited by Bernhard Reitz & Sigrid Rieuwerts. Trier, Wissenschaftlicher Verlag Trier, 2000, S. 5-20.

Liutakova, Rumiana, *Trăsături specifice ale împrumuturilor englezeşti în limba română şi bulgară*, în „Studii şi cercetări lingvistice", nr.2, tomul XLIV, 1993, p. 151-162.

Quirk, Randolph et al, *A Grammar of Contemporary Englsih,* Longman, 1972.

Raad, B. L., *Modern Trends in Scientific Terminology: Morphology and Metaphor*, *Amrican Speech* 64, 2, 1989, p. 128-136.

Sager, J. C., D. Dungworth and P.R McDonald, *English Special Languages: Principles and Practice in Science and Technology*, Germany, Oscar Brandstetter Verlag KG, 1980.

Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române. Dinamică, influențe, creativitate*, Bucureşti, Editura All, 2001.

Stein, Gabriele, *Word-formation Typology*, *Anglistentag 1999 Mainz. Proceedings,* edited by Bernhard Reitz & Sigrid Rieuwerts. Trier, Wissenschaftlicher Verlag Trier, 2000, p. 91-102.

Wright, Sue Ellen & Gerhard Budin, *Handbook of Terminology Management*, Volume 1: Basic Aspects of *Terminology Management*. Amsterdam / Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 1997.

Wright, Sue Ellen & Gerhard Budin, *Handbook of Terminology Management*, Volume 2: *Application-Oriented Terminology Management*. Amsterdam / Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 2001.

Dicționare

Ban, Marcel-Tudor ş.a., *Dicționar explicativ de calculatoare (englez-român şi român-englez)*, Bucureşti, Editura Tehnică 1994.

Ciobanu, Elena ş.a., *Dicționar român de neologisme*, Bucureşti, Editura Floarea darurilor, Editura Rotech pro, 2000.

Encyclopaedia Britannica, Fourteenth Edition, Chicago, 1972.

Encyclopaedia Britannica, Fifteenth Edition, Chicago, 1974.

Dicționar de calculatoare, translated from English by N. Popa, Bucureşti, Teora, 1999.

Marcu, Florin, *Marele dicționar de neologisme*, Bucureşti, Editura Saeculum, I. O., 2000.

Marcu, Florin, Constant Maneca, *Dicționar de neologisme*, Bucureşti: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1978.

The Macmillan Family Encyclopedia, I-J, London and Basingstoke, Macmillan, 1991.

Margolin, P., *Dicționar de calculatoare personale*, Bucureşti, Editura Teora, 1997.

BDD-V2355 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

Năftănăilă, Ion, Năftănăilă, Ionel, *Dicţionar de Internet şi Telecomunicaţii englez-francez-român*, Bucureşti, Editura Tehnică, 2000.
The Oxford English Dictionary, Oxford, Oxford University Press, 1961 (a re-print of the 1933 edition).
The Oxford English Dictionary, Second Edition, Oxford, Oxford University Press, 1989.
Pfaffengerber, Brian and Judy Petersen, *Dicţionar explicativ de calculatoare*, Bucureşti, Editura Teora, 1996.
Pfaffengerber, Brian and David Wall, *Dicţionar calculatoare/Internet*, Bucureşti, Editura Teora, 1997.
The Random House Dictionary of the English Language. College Edition, New York, Random House, 1969.

Surse Internet

http://inventors.about.com/library/blcoindex.htm
http://www.computerhistory.org/timeline/timeline.php?timeline_category=cmptr
http://www.computerhistory.org/timeline/timeline.php?timeline_category=sl
http://www.crowl.org/Lawrence/history
http://www.cyberstreet.com/hcs/museum/chron.htm
http://csep1.phy.ornl.gov/ov/node8.html
http://csep1.phy.ornl.gov/ov/node10.html

Computer-related "Anglo-Romanian" Terminology. Stages and Chances of Adaptation

This paper dissociates computer-related language (*CRT*) from computer-mediated communication (*CMC*) or "Netspeak" and focuses on the former, dealing with the identification and analysis of a set of terminology units in the extremely dynamic field of computer science and information technology in Romanian versus English, the "source language" for these units. The empirical data are mainly collected through partcipant observation and through administering a relevant questionnaire to *CRT* users. Remarks are made upon spelling, pronunciation, and behaviour of noun phrases and verb phrases in terms of inflection and syntactic structures, as well as usage. Occasional parallels are drawn between Romanian and German and French.

BDD-V2355 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)